

ALEKSANDRA BOREK
(Katedra Politologii UMK)

„WYMIAR PÓŁNOCNY” W POLITYCE UNII EUROPEJSKIEJ

1. Geneza koncepcji „wymiaru północnego”

Koncepcja „północnego wymiaru” została zainicjowana w 1997 roku przez premiera Finlandii – Paavo Lipponena. Korzenie tej koncepcji sięgają jednak przynajmniej początku lat 90-tych, kiedy to, wskutek zakończenia zimnej wojny, mapa geopolityczna Europy Północnej uległa znaczącym zmianom. Zaczęły tu bowiem powstawać liczne organizacje i instytucje współpracy regionalnej, w skład których wchodziły państwa, które do tej pory zaangażowane były bądź w NATO, bądź w Układ Warszawski, a więc znajdowały się praktycznie po przeciwnych stronach. Między tymi państwami znajdowały się natomiast, jak podkreśla Agnieszka Mazur-Barańska¹, Finlandia i Szwecja. Wśród organizacji, które wówczas powstały można wymienić m.in. Radę Państw Morza Bałtyckiego, Radę Bałtycką czy Euro-Arktyczny Region Morza Barentsa. Należy przy tym podkreślić, że powstawały również liczne organizacje o charakterze pozarządowym, jak np. Związek Miast Bałtyckich.

Początek lat 90-tych był w kontekście koncepcji, o której mowa, o tyle znaczący, że wiązał się z odzyskaniem niepodległości przez państwa bałtyckie, co oczywiście odegrało dużą rolę w powstawaniu różnorodnych organizacji.

---

¹ A. Mazur-Barańska, «*Wymiar północny*» Unii Europejskiej, „Sprawy Międzynarodowe”, 2000, nr 2, s. 104.

Kolejnym i, według mnie najbardziej znaczącym, impulsem dla fińskiej inicjatywy było przystąpienie do Unii Europejskiej dwóch państw: Finlandii i Szwecji, co miało miejsce w 1995 roku. Wraz z tym poszerzeniem Unia objęła swym zasięgiem obszar Morza Bałtyckiego i zyskała bezpośrednią granicę z Rosją o długości 1300 km. Ponadto jej powierzchnia zwiększyła się o około jedną trzecią. Co więcej, jak wskazuje Izabela Budzyńska², rozszerzenie z 1995 r. ma wiele aspektów. Jednym z nich jest aspekt geograficzny, który dotyczy bezpieczeństwa. Pozostałe aspekty to: ekonomiczny i kulturowy. Region Morza Barentsa, podobnie jak inne europejskie regiony arktyczne, stały się domeną całej Unii Europejskiej. Co więcej, zetknęła się ona wtedy z takimi problemami, jak surowy klimat czy obszary o bardzo niskiej gęstości zaludnienia (problemy te znalazły odzwierciedlenie w unijnej polityce regionalnej wobec tych regionów). W tej sytuacji niezwykle ważną kwestią stało się dostosowanie do nowych warunków i oczekiwań. Unia musiała określić i zdefiniować swoje interesy na północy kontynentu.

Koncepcja „wymiaru północnego” wielokrotnie pojawiała się w trakcie negocjacji członkowskich Finlandii. Już wtedy zwracała ona bowiem uwagę na znaczenie tego wymiaru po przystąpieniu do Unii krajów nordyckich. „Północność» była po pierwsze faktem geograficznym, po drugie, przywoływała pewne swoiste wartości nordyckie, takie jak państwo opiekuńcze, dbałość o środowisko naturalne czy przejrzystość procedur administracji publicznej”³.

W kwietniu 1997 r. premier Lipponen w liście do ówczesnego Przewodniczącego Komisji Europejskiej, Jacquesa Santera, podkreślił potrzebę określenia strategii dla „wymiaru północnego”, która bazowałaby na analizie możliwości i zagrożeń, które oferuje region⁴. Swoją koncepcję Lipponen przedstawił podczas konferencji: „Region Morza Barentsa dzisiaj – marzenia a rzeczywistość”, która odbyła się w Rovaniemi (Finlandia) w dniach 15-16 września 1997 roku.

---

² I. Budzyńska, *«Północny wymiar» w polityce Unii Europejskiej*, w: „Informacja nr 658”, Biuro Studiów i Ekspertyz, 1998, www.biurose.sejm.gov.pl/teksty/i-658.htm.

³ A. Mazur-Barańska, *«Wymiar północny» Unii Europejskiej*, „Sprawy Międzynarodowe”, 2000, nr 2, s. 104.

⁴ C. E. Stålvant, *The Northern Dimension: a policy in need of an institution*, Gdańsk – Berlin 2001, s. 8.

2. Zasięg, cele i ogólne założenia koncepcji „północnego wymiaru”

„Wymiar północny” w sensie geograficznym miał obejmować kraje skandynawskie, państwa bałtyckie: Litwę, Łotwę i Estonię, północno-zachodnią część Rosji, w tym Obwód Kaliningradzki, państwa położone nad południowym wybrzeżem Bałtyku: Niemcy i Polskę⁵. Należy jednak podkreślić, że zakres podmiotowy wymiaru północnego z założenia miał mieć charakter otwarty. Poza państwami wymienionymi wyżej, zakładano również możliwość współpracy z USA i Kanadą. W odniesieniu do tych państw warto dodać, że nie bez znaczenia pozostawała tu Polityka Północna Kanady czy amerykańska Inicjatywa dla Europy Północnej (*Northern Dimension Initiative*).

Na obszarze, o którym mowa, występują liczne zasoby naturalne, które do tej pory w dużej części nie są wykorzystane, takie jak: ropa, gaz ziemny, surowce mineralne (fosfor, żelazo i inne). Ponadto jest on w znacznym stopniu zalesiony. Z jednej strony jest to obszar o dużym potencjale gospodarczym i ludzkim, a z drugiej jednak, odznacza się wieloma problemami. Wymienić wśród nich można m.in. zdewastowane środowisko naturalne, przestępczość, nierównomierny rozwój gospodarczy i społeczny⁶. Stąd też „wymiar północny» ma na celu lepszą koordynację polityki Unii Europejskiej w Europie Północnej, niwelowanie różnic w rozwoju gospodarczym, szczególnie między krajami Unii Europejskiej a Rosją i krajami byłego bloku wschodniego. Koncepcja «wymiaru północnego» została zaprezentowana przez Finów jako ułatwiająca dialog pomiędzy tymi, którzy są wewnątrz Unii a tymi, którzy znajdują się poza jej strukturami. Ma to zapobiec ryzyku nowego podziału Europy w sytuacji, gdy Polska, Litwa, Łotwa i Estonia zostaną członkami Unii Europejskiej, a Rosja nie będzie mogła na to liczyć w realnej perspektywie”⁷.

„Wymiar północny” ma również swój cel polityczny. Jest nim „przygotowanie Unii Europejskiej i Regionu Bałtyckiego do nowej tury rozszerzenia Unii”⁸. W wyniku tego rozszerzenia bowiem, Bałtyk stanie się „wewnętrznym akwenem” Unii, a Kaliningrad stanie się „rosyjską

---

⁵ C. E. Stålvant, dz. cyt., s. 13.

⁶ A. Mazur-Barańska, dz. cyt., s. 105.

⁷ Tamże.

⁸ Materiały z seminarium: „Wymiar północny Unii Europejskiej”, 12.10.2001 r., Centrum Stosunków Międzynarodowych; www.rcie.zgora.pl/plik/opracowania/pdf/wymiar_polnocny_unii_europejskiej.pdf.

enklawą wewnątrz Unii Europejskiej⁹, tak jak wcześniej swego rodzaju enklawą stała się Szwajcaria. Pragnę dodać, że problematyka bezpieczeństwa nie wchodzi w zakres inicjatywy, o której mowa.

Głównym jednak celem fińskiej inicjatywy było „stworzenie bardziej koherentnego podejścia Unii do problematyki współpracy w Europie Północnej”¹⁰. Miała się ona opierać na strukturach współpracy, które już funkcjonowały w tym regionie i przy wykorzystaniu funduszy pomocowych dla niego przeznaczonych (*Tacis*, *Phare*, *Interreg* oraz późniejsze *Sapard* i *Ispa*). W dokumentach unijnych¹¹ odnajdziemy instytucje, które odgrywają szczególnie ważną rolę w realizacji tej inicjatywy. Są to m.in. Rada Państw Morza Bałtyckiego, Rada Euro-Arktyczna Morza Barentsa, Rada Arktyczna, Europejski Bank Odbudowy i Rozwoju, Nordycki Bank Inwestycyjny. Podkreśla się też rolę euroregionów, np. Bałtyk czy Niemen.

Jeżeli chodzi o Rosję, to jej rola w ramach „wymiaru północnego” od samego początku była bardzo mocno akcentowana. Wynikało to z głębokiej współzależności pomiędzy rozszerzającą się Unią a Rosją, na co zwrócił uwagę Bo Lindroos (Radca w *Northern Dimension Unit*, Ministerstwo Spraw Zagranicznych Finlandii)¹². Współzależność ta występuje w wielu sektorach, takich jak energetyka, środowisko naturalne, walka ze zorganizowaną przestępczością, walka z chorobami zakaźnymi i inne. Należy również dodać, że na szczycie w Kolonii w 1999 r. Unia przyjęła wspólną strategię wobec Rosji, o czym będzie jeszcze mowa.

Inicjatywa „wymiaru północnego” w kształcie zaprezentowanym przez Finów w 1997 r. zakładała modernizację w takich sektorach, jak energetyka, górnictwo, leśnictwo (podkreślono tu znaczenie racjonalnej, długofalowej gospodarki zasobami leśnymi), infrastruktura transportowa (priorytetowe znaczenia miałyby tu *Via Baltica*, droga Helsinki – Petersburg – Moskwa oraz połączenia na obszarach euroarktycznych), ochrona środowiska (zakładano tu dużą rolę Unii Europejskiej oraz jej współpracę w tym zakresie z Rosją) oraz bezpieczeństwo nuklearne (zwłaszcza poprzez monitoring)¹³.

Jeżeli chodzi o kwestie finansowania „wymiaru północnego”, to wskazuje się na kilka źródeł. Jednym z nich jest budżet Unii Europejskiej (m. in. poprzez takie programy, jak *Interreg*, *TACIS* czy *Phare*). Oprócz

⁹ Tamże.

¹⁰ Tamże.

¹¹ [Http://europa.eu.int/comm/external_relations/north_dim/index.htm#1](http://europa.eu.int/comm/external_relations/north_dim/index.htm#1).

¹² Patrz: przyp. 8.

¹³ Tamże.

tego wymienia się tu międzynarodowe instytucje finansowe, których celem jest finansowanie pomocy udzielanej na podstawie zawartych umów dwustronnych oraz budżety samych zainteresowanych państw. Takie instytucje finansowe, jak Międzynarodowy Fundusz Walutowy, Bank Światowy czy Europejski Bank Odbudowy i Rozwoju finansują inwestycje w państwach bałtyckich i w Rosji, które dotyczą m. in. energetyki, ochrony środowiska, bezpieczeństwa jądrowego, transportu i telekomunikacji¹⁴. Ważne jest jednak to, aby wykorzystywanie środków z różnych źródeł było skoordynowane.

Warto w tym momencie przyjrzeć się reakcjom, jakie wśród innych państw wywołała fińska propozycja. Jak pisze Carl-Einar Stålvant¹⁵, od samego początku reakcje wobec tej inicjatywy były bardzo zróżnicowane. Przychylnie wyrażały się o niej Niemcy, Francja i Portugalia. Jeżeli chodzi o nordyckie i bałtyckie kraje sąsiadujące, to były one „bardziej nieme w tym temacie”¹⁶. Według Stålvanta, takie reakcje mogły być spowodowane tym, że w nordyckiej „rodzinie” pojawiła się pewna rywalizacja w dziedzinie współpracy zagranicznej z sąsiednimi partnerami. Stąd reakcje Szwedów i Duńczyków były początkowo powściągliwe i stonowane. Traktowały one fińską propozycję jako pokazową a nie jako przedsięwzięcie całej Unii¹⁷. Ponadto, państwa te miały za złe Finlandii, że nie przedstawiła propozycji jako wspólnego nordyckiego projektu¹⁸.

Państwa bałtyckie były zaś z początku tylko biernymi obserwatorami. Jako aspiranci do członkostwa w Unii Europejskiej, państwa te obawiały się, że nacisk, jaki został położony w „wymiarze północnym” na Rosję, może stanowić dla nich przeszkodę w realizacji tego celu¹⁹. Dodatkowo Litwa wysuwała zarzut, że fińska inicjatywa jest związana z korzyściami materialnymi. Podejrzewała ona bowiem, że „prawdziwym celem inicjatywy jest ominięcie Bałtów przez monopolizację tranzytu rosyjskiej ropy i dostaw gazu do Europy, a tym samym wzmocnienie pozycji Finlandii jako «bramy» do Rosji”²⁰. Ta ostatnia, zresztą jako jeden z adresatów pomysłu, od samego początku wyrażała pozytywny stosunek do „północnego wymiaru”. Litwa zmieniła potem swoje nastawienie, czego efektem było wspólne zaproponowanie

---

¹⁴ I. Budzyńska, dz. cyt.

¹⁵ C. E. Stålvant, dz. cyt., s. 15.

¹⁶ Tamże; tłumaczenie własne.

¹⁷ Tamże.

¹⁸ A. Mazur-Barańska, dz. cyt., s. 113.

¹⁹ C. E. Stålvant, dz. cyt., s. 16.

²⁰ A. Mazur-Barańska, dz. cyt., s. 113.

przez premierów Litwy i Rosji listy projektów dotyczących roli Kaliningradu w „wymiarze północnym”. Lista ta miała stać się potem częścią Planu Działań Wymiaru Północnego²¹.

Choć adresatów fińskiej koncepcji „wymiaru północnego” jest wielu, to jednak nie ulega wątpliwości, że podstawowa rola przypada tu Unii Europejskiej. Autorzy od samego początku zaznaczali, że realizacja pomysłu wymagała włączenia nowych założeń do oficjalnych dokumentów unijnych, które odnoszą się do obszaru północnego.

3. Realizacja koncepcji

Koncepcja „wymiaru północnego” została zaakceptowana przez Radę Europejską w grudniu 1997 roku w Luksemburgu. Zleciła ona wtedy Komisji Europejskiej przygotowanie raportu w tej sprawie. Raport ten Komisja przedstawiła 25 listopada 1998 r. W toku prac nad nim zmodyfikowano nieco fińskie propozycje. Poza Rosją, zostały tu włączone dodatkowo kwestie współpracy w basenie Morza Bałtyckiego.

W czasie szczytu Unii w Wiedniu, w grudniu 1998 roku, inicjatywa „wymiaru północnego” została włączona do oficjalnego programu Unii Europejskiej. W maju 1999 r. zatwierdzone zostały zasady i wytyczne do realizacji inicjatywy (Konkluzje z 31 maja 1999 r.), przy czym współpracą objęto kolejne dziedziny: zdrowie, administrację publiczną, edukację, badania, szkolenia i rozwój zasobów ludzkich, handel i inwestycje i inne²².

W czerwcu 1999 r. w Kolonii Rada Europejska przyjęła wytyczne do realizacji „północnego wymiaru”. To spotkanie Rady było niezwykle ważne, ponieważ przyjęto tu pierwszą „Wspólną strategię dla Rosji”, która zawierała w sobie elementy związane z „wymiarciem północnym”.

W drugiej połowie 1999 r. przewodnictwo w Unii Europejskiej sprawowała Finlandia, która już na początku swej prezydentury wyraziła zamiar zorganizowania konferencji ministrów spraw zagranicznych, która miała być poświęcona właśnie „wymiarowi północnemu”. Konferencja ta odbyła się w dniach 10-11 listopada 1999 roku w Helsinkach. Była ona bardzo ważna dla dalszej realizacji inicjatywy, gdyż na podstawie ustaleń, które tu zapadły, szefowie państw i rządów mieli ustalić plan działania. W konkluzjach pojawiały się takie kwestie, jak wpływ procesu poszerzenia Unii Europejskiej na rozwój w Europie Północnej,

---

²¹ Tamże.

²² A. Mazur-Barńska, dz. cyt., s. 106-107.

włączenie Rosji do współpracy, czy koncentracja uwagi na Obwodzie Kaliningradzkim. Wystosowano także „zaproszenie” do Komisji Europejskiej, aby włączyła się w realizację planu dotyczącego „wymiaru północnego”. Ponadto w Konkluzjach skonkretyzowano obszary działalności. Można tu wymienić m.in. współpracę w dziedzinie energetyki, uregulowanie poprzez umowy sposobu wykorzystania bogactw naturalnych. Oprócz tego współpraca miała się koncentrować na zwalczaniu przestępczości zorganizowanej, zanieczyszczeń środowiska, budowie administracji w państwach rozwijających się. Innymi dziedzinami objętymi współpracą są: polityka społeczna, telekomunikacja i inne. W Konkluzjach zwrócono również uwagę na dużą rolę instytucji regionalnych i podkreślono znaczenie współpracy transgranicznej²³.

Wyniki konferencji ministrów spraw zagranicznych zostały przyjęte przez szefów państw i rządów Unii Europejskiej w czasie szczytu Rady Unii Europejskiej w Helsinkach w grudniu 1999 r. Zobligowali oni Komisję Europejską do opracowania planu działania dla „wymiaru północnego”. Program ten został przedłożony Radzie Europejskiej w czerwcu 2000 r. w Feira. Rada zaakceptowała go 13 czerwca. Plan ten obejmował działania na lata 2000-2003. Składał się on z dwóch części: horyzontalnej (zawarto tu główne wyzwania związane z regionem Europy Północnej oraz wskazano działania priorytetowe i określono dla nich ramy prawne, instytucjonalne i finansowe)²⁴ i operacyjnej, określającej cele i działania na lata 2000-2003 (dotyczyło to sektorów, w których spodziewano się największych efektów)²⁵. Plan ten, w zasadzie, potwierdzał przyjęte wcześniej ustalenia.

Do końca roku 2002 miały zostać przyjęte ustalenia dotyczące kolejnego planu. Stąd w październiku tegoż roku odbyła się konferencja ministerialna w Luksemburgu. Jej wytyczne stanowiły podstawę planu działań na okres 2004-2006. Jak powiedział Chris Patten (komisarz do spraw stosunków zagranicznych): „Głównym celem Planu (...) będzie pomoc «wymiarowi północnemu» jako całości w wykorzystaniu

---

²³ R. Czarny, *Szwecja w Unii Europejskiej*, Kielce 2002, s. 118-119.

²⁴ Wśród problemów wymieniono m.in. problemy środowiska naturalnego, bezpieczeństwo nuklearne, sektor energetyczny, infrastrukturę transportową i transgraniczną, wymiar sprawiedliwości i sprawy wewnętrzne, współpracę gospodarczą i inwestycje, programy wspierające zdrowie publiczne, administrację publiczną, telekomunikację, rozwój zasobów ludzkich, ochronę rdzennych mieszkańców Arktyki, problemy dotyczące Obwodu Kaliningradzkiego – jako enklawy po rozszerzeniu Unii Europejskiej; [http:// europa.eu.int/comm/external_relations/north_dim/index.htm#1](http://europa.eu.int/comm/external_relations/north_dim/index.htm#1).

²⁵ A. Mazur-Barańska, dz. cyt., s. 109.

możliwości wynikających z rozszerzenia Unii Europejskiej. W szczególności (...) będzie próbą wzmocnienia współpracy z Rosją jako sąsiadem”²⁶. Plan ten skupia się na następujących sektorach: ekonomia, infrastruktura, kwestie społeczne (w tym edukacja, szkolenia i zdrowie publiczne), środowisko i zasoby naturalne, bezpieczeństwo nuklearne, wymiar sprawiedliwości i sprawy wewnętrzne, współpraca transgraniczna. Podkreśla konieczność zwrócenia większej uwagi na obszary ze szczególnymi potrzebami (obszary arktyczne i subarktyczne oraz Obwód Kaliningradzki). Nacisk jest również położony na subsydiarność (pomocniczość) i synergę, tak, aby zapewnić pełne zaangażowanie w implementację wszystkim uczestnikom Planu, uwzględniając przy tym kraje partnerskie, instytucje regionalne, władze regionalne i lokalne oraz całe społeczeństwa, tak samo jak Unię jako taką. Podkreślono również szczególnie aktywną rolę Komisji Europejskiej w monitorowaniu i realizacji Planu²⁷.

Oprócz Unii Europejskiej realizatorami celów inicjatywy są Rada Państw Morza Bałtyckiego (główne forum współpracy państw, których dotyczy „wymiar północny”), Nordycka Rada Ministrów, Rada Euro-Arktycznego Regionu Morza Barentsa, Rada Arktyczna i Komisja Helsińska (HELCOM). Realizacją zajmują się również kraje regionu oraz międzynarodowe instytucje finansowe takie, jak Bank Światowy, Europejski Bank Odbudowy i Rozwoju, Europejski Bank Inwestycyjny, czy instytucje finansowe krajów nordyckich.

4. Polska wobec „wymiaru północnego”

Polska, podobnie jak wiele innych państw, pozytywnie odniosła się do koncepcji „wymiaru północnego”. Nie ma w tym nic dziwnego, gdyż nasz kraj od wielu lat utrzymuje dobre kontakty z państwami skandynawskimi. Jak podkreśla Ryszard Czarny, europejskie procesy integracyjne nadały tym stosunkom dynamiki²⁸. Szwecja, Dania i Finlandia stały się naturalnymi sojusznikami w naszym dążeniu do Unii Europejskiej.

Wymiar północny, jak już zostało powiedziane, to także państwa bałtyckie. Stosunkom z tymi krajami przypisuje się również duże

---

²⁶ [Http://europa.eu.int/comm/external_relations/north_dim/news/ip03_843.htm](http://europa.eu.int/comm/external_relations/north_dim/news/ip03_843.htm); tłumaczenie własne.

²⁷ R. Czarny, dz. cyt., s. 121.

²⁸ Tamże, s. 121

znaczenie w polskiej polityce zagranicznej. Wyrażało się to m. in. w aktywnym wspieraniu przez Polskę dążeń do uzyskania przez nie niepodległości. Ponadto podpisane zostały umowy państwowe o współpracy (z Łotwą i Estonią w 1992 roku, z Litwą w roku 1994) oraz umowy bilateralne o wolnym handlu. Polska poparła również starania tych państw o członkostwo w takich strukturach, jak Organizacja Narodów Zjednoczonych (ONZ), Organizacja Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie (OBWE), Światowa Organizacja Handlu (WTO), Organizacja Współpracy Gospodarczej i Rozwoju (OECD), Unia Europejska (UE).

Należy dodać, że Polska poświęca wiele uwagi strukturom współpracy w regionie, w tym zwłaszcza Radzie Państw Morza Bałtyckiego (RPMB). Liczne są dowody tego zaangażowania. Wystarczy wspomnieć spotkanie premierów państw nadbałtyckich w Ronneby (Szwecja) w roku 1990 (odbyło się ono z inicjatywy Szwecji i Polski) czy też utworzenie, z polskiej inicjatywy Związku Miast Bałtyckich z siedzibą w Gdańsku. Ważną rolę odgrywają też struktury współpracy, rozwijane przez ośrodki regionalne Polski północnej, jak np. euroregiony Bałtyk i Pomerania.

Jak pisze A. Mazur-Barańska na podstawie materiałów uzyskanych w Ministerstwie Spraw Zagranicznych²⁹, Polska wskazała obszary, w których gotowa jest realizować współpracę w kontekście realizacji „wymiaru północnego”. Są to: ochrona środowiska, energetyka, współpraca przygraniczna i regionalna, walka ze zorganizowaną przestępczością, handel i współpraca gospodarcza, transport, komunikacja, badania, nauka, ochrona zdrowia. Wyraziła też gotowość stworzenia na swym terytorium korzystnych warunków dla transferu nośników energii.

Polska wniosła też praktyczny wkład do „wymiaru północnego”. Przykładem może być program szkoleń dla urzędników odpowiedzialnych za przygraniczną współpracę Litwy, Rosji (w tym Kaliningradu) i Polski.

Nie ulega wątpliwości, że w kontekście akcesji naszego kraju do Unii Europejskiej, stabilizacja w regionie bałtyckim, a tym samym w północno-zachodniej Rosji, jest bardzo istotna. Polska bowiem, podobnie jak inne państwa w regionie, pretenduje do „roli głównego pośrednika między Europą unijną a rynkiem i zagłębem surowcowym

---

²⁹ A. Mazur-Barańska, dz. cyt., s. 114.

Rosji”³⁰. Z jednej strony może to prowadzić do konfliktu interesów, z drugiej jednak, może przyczynić się do wzmocnienia współpracy.

5. Podsumowanie

W początkowym okresie realizacji koncepcji „wymiaru północnego” pojawiały się często opinie, jakoby inicjatywa ta była niejako próbą samoidentyfikacji Finlandii³¹. Dowodem tego miało być to, że była to propozycja wymiaru „północnego” a nie na przykład „nordyckiego” (choć ten jednakże musiałby się ograniczać do państw nordyckich). Zarzutów było znacznie więcej³². Niezależnie od tego, nie ulega wątpliwości, że fińska koncepcja rozwija się i nabiera istotnego znaczenia, zwłaszcza w kontekście najbliższego poszerzenia Unii Europejskiej. Może świadczyć o tym włączenie tej koncepcji do „Wspólnej strategii Unii Europejskiej wobec Rosji”, która została przyjęta w czerwcu 1999 roku.

Koncepcję tę można również postrzegać jako odpowiedź na hasło budowy „Europy Regionów”.

Należy jednak podkreślić, że „wymiar północny” nie jest programem unijnym o charakterze regionalnym. Jest to, jak pisze Ryszard Czarny, „próba koordynacji działań na obszarze Europy Północnej, to znaczy od południowych wybrzeży Bałtyku po biegun północny”³³. Odbywa się to w ramach istniejących już struktur organizacyjnych i dostępnych funduszy.

Koncepcja „wymiaru północnego” jest stosunkowo nowym, bo dopiero pięcioletnim pomysłem i w zasadzie pozostaje nadal w fazie realizacji. Przyjęcie drugiego już planu działań na lata 2004-2006 czy powstanie „Partnerstwa na Rzecz Środowiska Wymiaru Północnego”³⁴, świadczą jednak o tym, że niezależnie od prawdziwych motywów, jakie kierowały Finlandią, można powiedzieć, że odniosła ona sukces. Sukces ten polega m. in. na tym, że „wymiar północny” spotkał się z akceptacją

---

³⁰ R. Czarny, dz. cyt., s. 124.

³¹ A. Mazur-Barańska, dz. cyt., s. 114.

³² Tamże.

³³ R. Czarny, dz. cyt., s. 121.

³⁴ „Partnerstwo na Rzecz Środowiska Wymiaru Północnego” powstało w celu realizacji projektów związanych z ochroną środowiska, oszczędnością energii i bezpieczeństwem nuklearnym. We współpracy tej uczestniczą ponadto takie organizacje, jak Europejski bank Odbudowy i Rozwoju, Europejski Bank Inwestycyjny, Nordycki Bank Inwestycyjny, Bank Światowy. Patrz: przyp. 8.

zainteresowanych państw i samej Unii. Z inicjatywy tej mogą wypłynąć spore korzyści, w tym także dla Polski, która podobnie, jak pozostałe państwa, może stanowić w przyszłości „ogniwo łączące Unię Europejską ze wschodnimi, głównie rosyjskimi rynkami zbytu”³⁵.

O ile nie dojdzie na tym tle do niezdrowej rywalizacji, to „wymiar północny” może przynieść bardzo wymierne rezultaty. Miejmy nadzieję, że tak się właśnie stanie.

---

³⁵ R. Czarny, dz. cyt., s. 124.